

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yetiştirilen Renkli Tiftik Keçilerinin Yarı Entansif Şartlarda Verim özelliklerinin Araştırılması*

Muğdat YERTÜRK¹ Fuat ODABAŞIOĞLU²

¹Harran Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Zootečni Anabilim Dalı, Şanlıurfa

²Mustafa Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Zootečni Anabilim Dalı, Hatay

Makale Geliş ve Kabul Tarihi: 03.09.2007–07.11.2007 Sorumlu Araştırmacı: e-mail: myerturk@harran.edu.tr

Özet: Bu araştırma Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yetiştirilmekte olan renkli tiftik keçilerinin çeşitli morfolojik ve fizyolojik özelliklerinin belirlenmesi amacı ile yürütülmüştür. Çalışma; Siirt yöresinden satın alınan 1.5 yaşlı 47 baş dişi keçi, 3 baş teke ve iki yıl içerisinde bunlardan elde edilen 27 erkek, 28 dişi olmak üzere toplam 55 oğlak üzerinde yapılmıştır. 2 ve 3 yaşlı keçilerin yıllık ortalama tiftik verimleri 520 ve 710 g, canlı ağırlıkları 25.670 ve 26.142 kg, tiftik randımanları % 78.55 ve % 78.40, aynı hayvanların omuz, kaburga ve but bölgesinden elde edilen tiftiğin inceliği ise sırası ile 31.60, 35.38, 34.40 ve 43.42, 44.00, 43.43 µ, lüle uzunlukları da 15.88, 16.75, 14.89 ve 16.12, 16.32, 16.12 cm. olarak bulunmuştur. Erkek ve dişi oğlakların ortalama doğum ağırlığı 2.245 ve 2.102 kg'dır. Besiye alınan erkek oğlakların, besi süresince ortalama günlük canlı ağırlık kazancı ve yemden yararlanma gücü 54 g ve 9.9 kg olarak bulunmuştur. Kesim ağırlığı 17.194 kg, soğuk karkas randımanı ise % 40.91 olarak saptanmıştır. Keçilerin 2. ve 3. yaşlarındaki ortalama laktasyon süreleri 170.00 ve 180.73 gün, laktasyon süt verim ortalaması ise sırasıyla 74.81 kg ve 81.50 kg olarak bulunmuştur. Deneme materyalinin 2. ve 3. yaş dönemindeki gebelik oranı % 73.9 ve % 84.1 iken, bir doğuma düşen oğlak sayısı 1.06 ve 1.09, ikizlik oranı ise % 6.45 ve % 8.82 olarak bulunmuştur.

Anahtar kelime: Siirt, renkli tiftik keçisi, bazı verim özellikleri

Investigation on the Yield Characters of the Colored Mohair Goats Being Bred in the Eastern and Southeastern Parts of Anatolia.

Abstract: This study was carried out in order to search for the various morphologic and physiologic characters of colored mohair goats being bred in the eastern and southeastern parts of Anatolia. The study was carried out on 47 goats, 3 billy goats and 27 male 28 female kids from their offspring which were at the age of 1,5 and 2,5 years. The annual mohair yield of the goats at the ages of 2th and 3th is found to be 520 and 710 g, the live weight 25.670 and 26.142 kg, the fibre proportion 78.55 and 78.40 %, the thinness of fibre in shoulder, chest and bottoms are respectively 31.60, 35.38, 34.40 µ, and 43.42, 44.00, 43.43µ; staple length 15.88, 16.75, 14.89 and 16.12, 16.32, 16.12 cm. Birth weights of their offspring of male and female kids 2.245 and 2.102 kg and the average daily live weights gain and feed conversion ratio of the male kids taken for the nutritional process were found to be 54 g and 9,9 kg throughout the test. Average slaughter weights and cold carcass ratio were found to be 17.194 kg and 40.9 %. The average milk yields of lactation and lactation period of goats at the age of 2th and 3th are respectively found to be 74.81 kg, 81.50 kg and 170, 180 days. The pregnancy proportion of the tested material at the age of 2th and 3th was determined as 73.9 % and 84, the kid yield for one birth 1.06 and 1.09; and twines proportion 6.45 % and 8.82.

Key words: Siirt, coloured mohair goat, some production characters

GİRİŞ

Türkiye'deki toplam keçi varlığı 6.516.000 baş olup, dünya keçi varlığı içindeki payı yaklaşık % 1.2 düzeyindedir. Bu keçilerden yaklaşık 233.000 başı Tiftik (Ankara) keçisidir. Bu tiftik keçilerinin yaklaşık 17.000 başı da Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yetiştirilen renkli tiftik keçilerinden oluşmaktadır (10, 32, 33). Ankara keçisinin ana yurdunun Orta Asya olduğu ve oradan 13. yüzyılda Türkler tarafından Anadolu'ya getirildiği, buradaki iklimin tiftik keçisi yetiştiriciliğine çok müsait olduğu ve o günkü keçilerin mutasyon geçirmesi sonucu bugünkü şeklini aldığı kabul edilmektedir (6, 7, 12, 13, 36). Tiftik keçisi 1838 yılında Güney Afrika birliğine, 1849 yılında da kuzey Amerika'ya götürülmüştür. Buralarda yapılan ıslah çalışmaları sonucu hayvanların

hem tiftik verimleri hemde kaliteleri artırılarak, dünya tiftik piyasalarında Türkiye'nin en büyük rakipleri haline gelmişlerdir. Bugün için Lesotho, Arjantin, Rusya, Avustralya, Yenizelanda ve son zamanlarda da Hindistan, Pakistan, Fransa, Kanada ve Kenya gibi ülkelerde Ankara keçisi yetiştiriciliği yapılmaktadır (12, 13, 15, 23, 24, 36).

Ülkemizde bulunan renkli tiftik keçilerinin büyük çoğunluğunun Siirt, Batman ve Şırnak illerinde uzun zamandan beri yetiştirildiği bildirilmektedir (6, 7, 12, 15, 32,36). Özellikle Siirt yöresinde meşhur Siirt battaniyesi dokumasında olduğu gibi turistik amaçlı çanta, yelek, eldiven, başlık, çorap ve çeşitli süs eşyası dokumalarında da kullanılmaktadır. Bu araştırma Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yetiştirilmekte olan renkli tiftik keçilerinin çeşitli morfolojik ve fizyolojik özelliklerinin belirlenmesi amacı ile yürütülmüştür.

*Bu çalışma aynı isimli tezden özetlenmiştir

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yetiştirilen Renkli Tiftik Keçilerinin Yarı Entansif Şartlarda Verim özelliklerinin Araştırılması

MATERYAL ve METOT

Araştırma; Siirt ilinden satın alınan 1,5 yaşlı 47 baş dişi keçi, 3 baş teke ve iki yıl içerisinde bunlardan elde edilen 27 erkek, 28 dişi olmak üzere toplam 55 oğlak üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın besi kısmına ilk yıl elde edilen oğlaklardan 14 baş erkek oğlak dahil edilmiştir. Denemedeki hayvanlar, iklimin müsait olduğu dönemlerde Yüzüncü Yıl Üniversitesi kampüs alanındaki merada otlatılmıştır. Kış aylarında kuru ot, buğday samanı ve fabrika yemi ile beslenmişlerdir.

1,5 yaşlı keçilere tohumlanmadan önce, (40 mg florogeston asetat hormonu emdirilmiş) sünger sponjlar intravaginal olarak uygulanmıştır. 14 gün sonra sünger sponjları alınan keçiler 48. ve 72. saatlerde doğal olarak tohumlanmıştır. Aynı keçilerin 2,5 yaşındaki tohumlamaları ise sıfat mevsiminde, elde sıfat usulü ile yapılmıştır. Doğumdan sonra erkek ve dişi oğlaklar bir hafta anaları ile birlikte aynı bölmede tutulmuştur. Bir haftadan sonra oğlaklar analarından ayrılarak ayrı bir bölmeye alınmış önlerine kuru ot ve kesif yem konmuştur. Oğlakların analarını emmelerini sağlamak için sabah ve akşam olmak üzere günde iki kez aynı yere konulmuşlardır. Oğlaklar doğumdan sonra ilk 12 saat içinde, daha sonra 15 gün aralıklar ile tartılarak doğum ağırlıkları ve canlı ağırlık artışları tespit edilmiştir. Besiye alınan oğlaklara besi süresince verilen kaba ve kesif yem miktarları tartılmış, böylece bir kg canlı ağırlık artışı için tükettikleri ortalama yem miktarı bulunmuştur.

Oğlaklar 3 aylık olduklarında süttten kesilmişler. Keçilerin 2. yaşında doğurdıkları erkek oğlaklar, süt kesiminden sonra bir haftalık yeme alıştırma döneminin ardından besiye alınarak 4 ay besiye tabi tutulmuşlardır. Besi döneminde oğlaklara kaba yem olarak ince kıyılmış korunga samanı, kesif yem olarak da kuzu-buzağı yemi verilmiştir. Besi süresini tamamlayan oğlaklar, karkas analizi için kesime alınmıştır. Karkasın parçalanması Akçapınar'ın (1) bildirdiği esaslara göre yapılmıştır. Karkas kalitesinin araştırılması amacı ile ayrılan 5 karkas parçası üzerinde fiziki ayırım yapılarak et, yağ ve kemik miktarları tespit edilmiştir. Dişi oğlaklar ise süt kesiminden sonra annelerinden ayrı olarak merada otlatılmıştır. Keçilerin üçüncü yaşında elde edilen tüm erkek ve dişi oğlaklar

süt kesiminden sonra annelerinden ayrı olarak merada otlatılmıştır.

Keçilerde tiftik dökülmesi nedeniyle kırkım, Mayıs ayı sonunda aynı kişi tarafından kırkım makası ile yapılmıştır. Kırkımdan önce her keçinin omuz, kaburga ve but bölgelerinden 15'g lık tiftik numuneleri alınmış ve kaydedilmiştir. Keçilerin vücut ölçüleri, 2. ve 3. yaşlarında kırkımdan sonra alınmıştır.

Tiftik ile ilgili verilerin değerlendirilmesi Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü yapağı laboratuvarı ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Zootečni ve Hayvan Besleme Bölümü Laboratuvarında yapılmıştır.

Süt kontrollerine; doğan oğlaklar 5-10 günlük olunca başlanmış ve 15 gün ara ile günlük süt verimi 50 g'a düşünceye kadar devam edilmiştir. Sağımlar aynı sağımıcılar tarafından sabah ve akşam olmak üzere iki kez elle yapılmıştır. Günlük süt miktarları sabah ve akşam sütlerinin toplanması ile, laktasyon süt verimi ise sağım günlerinde elde edilen günlük süt miktarının ikiye bölünerek, sağım aralığı ile (15 gün) çarpılması ve bütün bu aralıklardaki süt miktarlarının toplanması sonucu bulunmuştur.

Araştırmada, elde edilen verilere ait istatistiki değerler Minitab 10.5 ve Mikrosoft excel 7.0 programları kullanılarak hesap edilmiştir (21).

BULGULAR

Renkli tiftik keçileri ufak yapılıdır. Bedeninin örten tiftik; siyah, beyaz, gri, açık kırmızı, kahverengi, devetüyü ve sarı renklere sahiptir. Ayrıca ince, kıvrımlı ve parlaktır. Renkli tiftik keçilerinde tiftik; yüz ve bacaklar hariç bütün vücudu örter. Bu keçilerde baş küçük zarif, gözler parlak ve bakışlar canlıdır. Boynuzluluk genel bir ırk özelliği olup dişilerde zayıftır. Boynuzlar çoğunlukla bir süre dik sonra yanlara doğru bir seyir izler. Keçilerin 2. ve 3. yaş da çeşitli verim özelliklerine ait ortalama değerler tablo 1 de verilmiştir. Ortalama cidago yüksekliği 55.05 ve 56.02 cm, göğüs derinliği 26.86 ve 28.29 cm, beden uzunluğu 63.60 ve 66.37 cm, göğüs çevresi ise 79.40 ve 82.68 cm olarak ölçülmüştür. Keçilerin 2 ve 3 yaşındaki ortalama canlı ağırlığı, yıllık tiftik verimi, tiftik randımanı sırası ile 25.670 ve 26.142 kg, 0.520, ve 0.710 g, % 78.55 ve 78.40 olarak bulunmuştur. Keçilerin ikinci yaşında laktasyon süt verimi 74.81 kg, ortalama laktasyon süresi ise 170 gün olarak bulunurken, aynı özelliklerin 3. yaşındaki değerleri, aynı sıraya göre 81.50 kg ve 180.73 gün olarak saptanmıştır.

Tablo-1 Keçilerin 2. ve 3. yaşındaki çeşitli verim özelliklerinin ortalama değerleri

Özellik	2.Yaş ($\bar{X} \pm S \bar{X}$)	3.Yaş ($\bar{X} \pm S \bar{X}$)	Özellik	2.Yaş (\bar{X})	3. Yaş (\bar{X})
Canlı ağırlık (kg)	25.67±0.43	26.14±0.52	Gebelik oranı (%)	73.90	84.10
Tiftik verimi (g)	520±0.02	710±0.05	Doğum oranı (%)	67.39	77.27
Cidago yüksekliği (cm)	55.05±0.39	56.02±0.40	Doğumdaki oğlak sayısı	1.06	1.09
Beden uzunluğu (cm)	63.60±0.38	66.37±0.37	İkizlik oranı (%)	6.45	8.82
Göğüs çevresi (cm)	79.40±0.64	82.68±0.68	Oğlaklarının yaşama gücü (%)	81.82	89.19
Göğüs derinliği (cm)	26.86±0.28	28.29±0.31	Tiftik randımanı %	78.55	78.40
Laktasyon süt verimi (kg)	74.81±4.61	81.50±4.86			
Günlük süt verimi (g)	434.8±22.84	450.05±25.49			
Laktasyon süresi (gün)	170±3.51	180.73±1.56			

Keçilerin tiftik özelliklerinden incelik ve uzunluk ile ilgili değerler Tablo-2 de kemp kıl ve medulla ile ilgili değerler ise Tablo-3 de verilmiştir.

Tablo 2 den de anlaşılacağı gibi tiftikler omuz kısmında en ince, uzunluk ise tüm vücutta birbirine yakın değerlere sahiptir.

Tablo-2 Keçilerin 2. ve 3. yaşlarındaki tiftiklerinin incelik (μ), uzunluk (cm), kemp ve medulla (%) değerleri.

	2. Yaş incelik			3. Yaş incelik			2. Yaş uzunluk			3. Yaş uzunluk		
	Omuz	Kaburga	But	Omuz	Kaburga	But	Omuz	Kaburga	But	Omuz	Kaburga	But
n	45	45	45	33	33	33	45	45	45	33	33	33
\bar{X}	31.60	35.38	34.40	43.42	44.00	43.43	15.88	16.75	14.89	16.12	16.32	16.12
S \bar{X}	0.71	0.70	0.85	1.13	1.30	1.05	0.31	0.32	0.26	0.70	0.67	0.71

Tablo-3 Keçilerin 2. ve 3. yaşlarındaki tiftiklerinin Kemp ve Medulla (%) değerleri.

	2. Yaş kemp			3. Yaş Kemp			2. Yaş Medulla			3. Yaş Medulla		
	Omuz	Kaburga	But	Omuz	Kaburga	But	Omuz	Kaburga	But	Omuz	Kaburga	But
n	45	45	45	33	33	33	45	45	45	33	33	33
\bar{X}	2.71	3.00	3.13	3.33	3.75	3.00	3.57	4.15	3.33	6.92	8.42	6.00
S \bar{X}	0.25	0.52	0.47	0.33	0.28	0.27	0.35	0.43	0.31	0.53	0.58	0.43

Keçilerden 2 yıl süre ile elde edilen erkek ve dişi oğlakların ortalama doğum ağırlıkları 2.245 ve 2.102 kg, olarak bulunmuştur. Aynı hayvanların 180 gün

boyunca ortalama günlük canlı ağırlık artışları erkeklerde 90, dişilerde ise 73 g olmuştur (Tablo-4).

Tablo-4 İki ve üç yaşlı keçilerden elde edilen oğlakların çeşitli özellikleri.

Özellik	Erkek ($\bar{X} \pm S \bar{X}$)	Özellik	Dişi ($\bar{X} \pm S \bar{X}$)
Doğum ağırlığı (kg)	2.245±0.07	Doğum ağırlığı (kg)	2.102±0.093
Minimum doğum ağırlığı (g)	1310	Minimum doğum ağırlığı (kg)	1.500
Maksimum doğum ağırlığı (g)	3300	Maksimum doğum ağırlığı (kg)	2.750
60. Gün Canlı ağırlığı (kg)	7.626±0.38	60. Gün Canlı ağırlığı (kg)	6.585±0.36
90. Gün Canlı ağırlığı (kg)	10.506±0.48	90. Gün Canlı ağırlığı (kg)	9.238±0.43
180. Gün Canlı ağırlığı (kg)	18.404±1.12	180. Gün Canlı ağırlığı (kg)	15.204±0.62
0-180 gün Canlı ağır artışı (g)	90±5.25	0-180 gün canlı ağır artışı (kg)	73±5.57

Dört ay süre ile besiyeye alınan erkek oğlakların besi ve karkas özellikleri Tablo 5'de verilmiştir. Besi boyunca erkek oğlakların günlük canlı ağırlık artışları

ortalaması 54 g'dır. Yemden yararlanması ise 9,99 kg olarak hesap edilmiştir.

Tablo-5 Besiyeye alınan erkek oğlakların besi ve karkas özellikleri.

Özellik	$\bar{X} \pm S \bar{X}$	Özellik	$\bar{X} \pm S \bar{X}$
Kesim ağırlığı (kg)	17.19±1.21	Günlük canlı ağırlık artışı (g)	54±2.33
Soğuk karkas ağırlığı (kg)	7.04 ±0.68	Yemden yararlanma (kg)	9.9
Soğuk karkas randımanı (%)	40.91±0.01	Karkasta et oranı (%)	61±0.01
Günlük kesif yem tüketimi (g)	797	Karkasta Kemik oranı (%)	22± 0.01
Günlük kaba yem tüketimi (g)	482	Karkasta Yağ oranı (%)	18±0.01

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yetiştirilen Renkli Tiftik Keçilerinin Yarı Entansif Şartlarda Verim özelliklerinin Araştırılması

Besiye alınan erkek oğlaklarda ortalama kesim ağırlığı 17.194 kg, soğuk karkas ağırlığı 7.035 kg, soğuk randıman % 40.91 olarak bulunmuştur. Tüm karkasta et, kemik ve yağ oranı sıra ile % 61, % 22, % 18 olarak tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Renkli tiftik keçilerinin morfolojik özellikleri Ankara keçisi için bildirilen özelliklere (17,31) benzerlik göstermektedir. Bu iki varyete arasındaki en önemli morfolojik fark tiftik rengidir. Bu çalışmada 2 ve 3 yaşlı keçiler için elde edilen tiftik verim değerleri (520 ve 710 g), Çifteler Tarım İşletmesi saf Ankara keçileri (1,26 kg), Amerikan x Türk tiftik keçisi G₁'leri (1,51 kg) (15), Lalahan Araştırma Enstitüsünde yapılan muhtelif çalışmalarda aynı yaştaki keçiler (2.960-3.200, 2.937, 2.550-2.690, 2.690-3.090 kg) (26,27,29,30), halk elinde yetiştirilen aynı yaşlardaki dişi keçiler (1.584 kg) (22) ve Amerika'da 1955 ila 1993 yılları arasındaki yetiştirilen Tiftik keçiler için (3.2 kg) (20) bildirilen tiftik verimlerinden oldukça düşüktür.

Çalışmada ortaya konan canlı ağırlık değerleri (25.670 kg ve 26.142 kg), Lalahan Zootečni Araştırma Enstitüsü'nde yetiştirilen anaç keçiler (29.100 kg) (3), Amerikan tiftik keçisi x yerli Ankara keçisi melezlerinden 1,5 ve 2,5 yaşlı dişiler (26.800 ve 30.900 kg) (16) ve Sincer ve Öznacar'ın, Lalahan Zootečni Araştırma Enstitüsünde yaptığı çalışmada ergin dişi keçiler için bildirdiği (32.820 kg) (30) canlı ağırlık değerlerinden daha düşük bulunmuştur.

Araştırmada ele alınan iki yaşlı renkli tiftik keçilerinin omuz, kaburga ve but bölgesi tiftiklerinin incelik değerleri (31.60, 35.38, 34.40 µ); Çankırı, Kastamonu, Çorum, Yozgat, Beypazarı, Bolu ve Eskişehir bölgelerinde yetiştirilen dişi tiftik keçileri (35), Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsünde yetiştirilen 2-3 yaşlı tiftik keçileri (26), Emre Z. (9)'nin iki yaşlı Ankara keçisinin dişileri için bildirdikleri değerlere benzerlik gösterirken, 3.yaş dönemindeki incelik değerleri (43.42, 44.00, 43.43 µ), ise bütün bu bildirilen değerlerden daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmadaki 2 ve 3 yaşlı keçilerin omuz, kaburga ve but bölgelerinde tespit edilen tiftik uzunluğu değerleri (15.88, 16.75, 14.89 ve 16.12, 16.32, 16.12 cm), Güneş ve evrim'in (12) Amerikan ve Türk orijinli Ankara keçilerinin F₁, F₂'leri, Türk Amerikan G₁ ve Amerikan Türk G₁'lerin olgun dişileri (18.75, 19.26, 19.37 ve 18.90 cm), Öztürk ve Goncagül'ün (26) Lalahan Hayvancılık Enstitüsünde Yetiştirilen 2 ve 3 yaşındaki dişi Ankara keçileri (17.22, 17.50), Sincer (29)'in iki yaşlı Amerikan, Ankara ve yerli Ankara keçisi F₁'lerin omuz, kaburga ve but tiftiği uzunlukları (17.8, 18.1, 15.55 cm) ile Aköz ve Sincer (2)'in Beypazarı, Çankırı illerindeki anaç keçiler (18.20, 17.08) için bildirdikleri ortalama tiftik uzunluğu değerlerinden daha kısa bulunurken, Artıürk ve ark.(3)'nın, Ankara Lalahan Zootečni Araştırma Enstitüsü anaç keçi sürüsü (16.40 cm), Aköz ve Sincer (2)'in Bolu, Çorum, Eskişehir, Kastamonu ve

Yozgat illerindeki anaç keçiler (16.32, 16.40, 16.24, 16.80, ve 16.46 cm) için bildirdikleri tiftik uzunluğu değerleriyle benzer bulunmuştur.

Bu çalışmadaki keçilerin omuz, kaburga ve but bölgelerindeki kemp kıl oranının 2. (% 2.71, 3.00, 3.13) ve 3. yaştaki (% 3.13, 3.33, 3.75) değerleri, Aköz ve Sincer (2)'in Kastamonu'da yetiştirilen Ankara keçisi için (% 3.05) bildirdiği değere benzer, Beypazarı (% 2.27) ve Lalahan Zootečni Araştırma Enstitüsünde yetiştirilen 2 ve 3 yaşlı Ankara keçileri için (% 0.85 ve 1.48) bildirdikleri kemp oranlarından ise daha yüksek bulunmuştur.

2 ve 3 yaşlı renkli tiftik keçilerinde tespit edilen medulla oranı değerleri, Utkanlar ve İmeryüz (34)'ün 2 ve 3 yaşlı saf Ankara keçileri (% 0.84, 0.86) ile, Aköz ve Sincer (2)'in Bolu (% 0.69), Çankırı (% 0.86), Çorum (% 0.90) ve Eskişehir (% 0.82) bölgelerinde yetiştirilen dişi keçiler için bildirdikleri değerlerden daha yüksek bulunmuştur.

2 ve 3 yaşlı renkli tiftik keçilerinde tespit edilen tiftik randımanı değerleri ise; Lalahan Zootečni Araştırma Enstitüsündeki keçi sürüsünde Artıürk ve ark. (3)'nin (% 77), Niğde ilinde halk elinde yetiştirilen keçilerde Müftüoğlu ve Örkiz'in (22) (% 78.4) bildirdikleri değerlere benzerlik gösterirken, Ankara, Eskişehir ve Yozgat illerinde halk elinde yetiştirilen keçilerde Müftüoğlu ve Örkiz'in (22) (% 73.8, 73 ve 67.3), Ankara'nın Beypazarı, Ayaş, Kalecik, Elmadağ ve Keskin ilçelerinde halktan sağlanan 188 oğlak'ta Düzgüneş ve ark.(7)'nin (% 73.38) bildirdikleri değerlerden yüksek, Konya ve Kastamonu illerinde halk elinde yetiştirilen keçilerde Müftüoğlu ve Örkiz'in (22) (% 82.2 ve 88.4) bildirdikleri değerlerden ise daha düşük bulunmuştur.

Oğlaklar doğum ağırlığı yönünden incelendiğinde, bu çalışmada elde edilen oğlakların ortalama doğum ağırlığı değerleri; (erkek 2.245 kg dişi 2.102 kg); A.B.D ve Türkiye orijinli Ankara keçisi hatları arasındaki birleştirmelerden elde edilen F₁, F₂, Amerikan G₁ ve Türk G₁ melezleri (2.64 , 2.64, 2.66 ve 2.64 kg) (15) ve Ankara Lalahan Zootečni Araştırma Enstitüsü keçi sürüsündeki oğlaklar (2.6 kg) (3), için bildirilen ortalama doğum ağırlıklarından düşüktür. Lalahan Araştırma Enstitüsü Numune Çiftliğindeki 1989 yılı doğumlu dişi oğlaklar için bildirilen değere (2.1 kg) (27) benzer, Çifteler Devlet Üretme Çiftliğindeki 1972-1982 yılları arasında yetiştirilen Ankara keçilerinde bulunan ortalama doğum ağırlığından (1.87 kg) (11) ise daha yüksek bulunmuştur.

Yapılan çalışmada süttten kesimi takiben besiye alınan oğlakların, 120 günlük besi süresinde kazandıkları ortalama günlük canlı ağırlık artışı 54 g bulunmuştur. Bu değer, süttten kesim çağında (120.gün) besiye alınan Ankara keçisi oğlaklarında Daşkiran ve Ertuğrul (5)'un (135,9 g), süttten kesim çağında besiye alınan Ankara keçisi oğlakları için Öztürk ve ark. (28)'nin (82 g), bildirdiği değerlerden daha düşüktür. Besi döneminde 1 kg canlı ağırlık artışı için tükettikleri ortalama kesif yem miktarı (6.224 kg); bazı araştırma sonuçları (5, 19) ile benzer, bazı çalışmalarda belirtilen değerlerden fazla (14, 37), Öztürk ve ark. (28)'nin bildirdiği değerden ise daha düşük bulunmuştur.

Keçilerde yaş, cinsiyet, ve besleme düzeyine bağlı olarak karkas randımanının % 42-50 arasında değiştiği ve genç hayvanlarda randımanının % 60' a kadar çıkabileceği

bildirilmektedir (4,18). Bu çalışmada bulunan soğuk karkas randıman değeri (% 40.91), süt kesiminden sonra besiye alınan Ankara keçisi oğlakları için bildirilen değerlere benzerlik gösterirken (5,8,19), 24.4 kg canlı ağırlıkta kesilen erkek çepiçler için bildirilen değerden (% 34,22) ise yüksek bulunmuştur (28).

Karkas kalitesini belirleyen unsurlardan birisi de karkas bileşimi olarak ifade edilen karkastaki et, yağ ve kemik oranlarıdır. Çalışmada belirlenen et oranı değeri (% 61.40); aynı yaştaki Ankara keçisi oğlakları için bazı araştırmacıların bildirdikleri değerlerden (% 54.53 ve 55.89) (5,14) yüksek, erkek Ankara keçisi çepiçleri için Öztürk ve ark. (28)'nın bildirdiği değere (% 62.3) ise benzer bulunmuştur. Yağ oranı ise (% 14.67); Öztürk ve ark. (28)'nın bulduğu değerden (% 8.10) yüksek olurken, Güney ve ark.(14)'nın (% 27.4), Daşkiran ve Ertuğrul (5)'un (% 19.57) bildirdiği değerden daha düşük bulunmuştur.

Bu çalışmada laktasyon süt verimi değeri 2. yaşta 74.81 kg 3. yaşta ise 81.50 kg, Laktasyon süresi ise 170 ve 180 gün olarak bulunmuştur. Bu değerler Ankara keçisi için bildirilen değerlerden (3–3,5 ay) (17,31) daha yüksek bulunmuştur.

Döl verim özellikleri olarak, bu çalışmada elde edilen gebelik oranının 2. ve 3. yaş değerleri, Ankara keçisi için Özsar ve ark.(25)'nin bildirdikleri değere (% 80) benzer, Ilgaz ve Sevinç'in (15)'in (% 89.09), Arıtürk ve ark.(3)'ünün (% 86.0) bildirdikleri değerlerden ise daha düşük bulunmuştur. Bir doğumdaki ortalama oğlak sayısının 2. ve 3. yaş

değerleri Ankara keçisi için Gertsmaayr ve Horst (11)'un (0.92) bulduğu değerden yüksek, Ilgaz ve Sevinç'in (15) bulduğu değere (1.08) benzerdir. Sütten kesimde yaşama gücünün 2.ve 3.yaş değerleri Arıtürk ve ark'(3) nın Ankara keçisi için (% 93.1) bildirdiği değerlerden daha düşüktür.

2 ve 3 yaşlı dişi keçilerin ortalama cidago yükseklikliği değerleri, Sincer ve Öznacar (30)'ın muhtelif yaştan dişi keçiler için bildirdiği değerlerden düşük, Aköz ve Sincer (2)'in Afyon, Beypazarı, Ankara, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Kastamonu ve Yozgat illerindeki muhtelif yaşlı dişi keçiler ve İmeryüz'ün 1.5 ve 2.5 yaşlı saf Ankara ve Amerikan x Ankara keçisi melezi için bildirdikleri değerlerden ise daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç olarak; bu çalışmadaki renkli Tiftik keçilerinin canlı ağırlığı, tiftik verimi ve tiftiğe ait uzunluk, incelik, kemp ve medulla oranları İç Anadolu bölgesinde yetiştirilen Ankara keçilerinin aynı özellikleri ile karşılaştırılınca; canlı ağırlığı daha düşük, tiftik verimi daha az ve tiftiğin kalitesinin ise daha kötü olduğu görülmektedir. Ankara keçisi üzerinde tiftiğin önemine bağlı olarak çeşitli seleksiyon çalışmaları yapılmıştır. Renkli tiftik keçilerinde ise bilinçli bir seleksiyon ve ıslah çalışması yürütülmemiştir.

Bugün için yok olma tehlikesi bulunan vahşi hayvanlar doğal hayatı koruma açısından gözetim altına alınmaktadır. Bu bilinçli yaklaşım, ekonomik yönden katkı sağlayabilecek tiftik keçilerinin bu varyeteleri için de uygulamaya konmalı, özelliklerinin iyileştirilmesi amacı ile ıslah çalışmalar planlanmalı, en azından bir gen kaynağı olarak korunmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1.**Akçapınar H (1981):** Dağlıç, Akkaraman ve Kıvrırcık kuzularının farklı kesim ağırlıklarında karkas kompozisyonu ve karkas kalitesi üzerinde karşılaştırmalı araştırmalar. Lalahan Zootekni Arş. Enst. Derg., 21, 3-4, 80-99.
- 2.**Aköz K, Sincer N (1961):** 1961 Afyon, Beypazarı, Bolu , Çankırı, Çorum, Eskişehir, Kastamonu, Yozgat bölgeleri Ankara keçilerinin yetiştirme, Bakım ve Besleme şartlarıyla, beden ölçüleri ve tiftik karakterleri üzerinde araştırmalar, Lalahan Zootekni Arş. Enst. Derg., 8-9, 8-60.
- 3.**Arıtürk E, Yalçın B C, İmeryüz F, Müftüoğlu Ş, Sincer S (1979):** Ankara keçisi yetiştiriciliğinin genetik ve çevresel yönleri I. Genel verim düzeyleri ve bazı ölçülebilir çevre faktörlerinin verim özelliklerindeki etkileri. İstanbul Üniv. Vet. Fak. Derg. 5, 2, 1-17.
- 4.**Bayraktaroğlu E A, Akman N, Tuncel E (1983):** Erkek ve geç kastre edilmiş melez keçilerde kesim ve karkas özellikleri. Uludağ Üniv. Zir. Fak. Derg. 2, 2, 83-94.
- 5.**Daşkiran İ, Ertuğrul M (1994):** Sütten kesim çağında besiye alınan Ankara keçisi erkek oğlaklarının besi performansı ve karkas özellikleri. Lalahan Zootekni Arş. Enst. Derg., 34, 1-2, 59-78.
- 6.**Devendra C (1982):** Origins of Present sheep and goats. "Sheep and Goat Production" Ed.İ.E. Coop, Elsevier Scientific Publishing Company. Amsterdam-Oxford-New york.

- 7.**Düzgüneş O, Eliçin A, Akman N (1985):** Ankara keçisinde çeşitli verim özelliklerinin yörelere göre durumu, I. Tiftik özellikleri, Ankara Üniv. Zir. Fak Yıllığı, 35, 1-2-3-4, 338-348.
- 8.**Eggen N R, Smith G C, Carpenter L, Berry B W, Shelton M (1973):** Composition of angora goat carcasses, J.Animal Science, 37, 257-259.
- 9.**Emre Z (1989):** Ankara keçilerinde serum tiroksin düzeyi ile tiftik kalitesi arasındaki ilişkiler. Ankara Üniv. Vet. Fak. Derg., 36, 3, 680-691.
- 10.**Anonim, FAO Production Yearbook (2004).**
- 11.**Gerstmaayr S, Horst P (1995):** Estimates of performance trait in Turkish Angora goats Small Ruminant Research. 16, 141–157.
- 12.**Güneş H, Evrim M (1993):** Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri orijinli Ankara keçisi hatları arasındaki birleştirmelerden elde edilen çeşitli genotip gruplarının önemli verim özellikleri yönünden karşılaştırılması. I. Tiftik verimi ve tiftik özellikleri İstanbul Üniv. Vet. Fak. Derg., 19, 1, 83-99.
- 13.**Güneş H, Evrim M (1993):** Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri orijinli Ankara keçisi hatları arasındaki birleştirmelerden elde edilen çeşitli genotip gruplarının önemli verim özellikleri yönünden karşılaştırılması. II. Döl verimi ve vücut gelişimi, İstanbul Üniv. Vet. Fak. Derg., 19, 1, 101-119.
- 14.**Güney O, Pekel E, Biçer O (1990):** Alman alaca ve yerli kıl keçi ırkları arasındaki melezlemelerden elde edilen birinci geriye melez erkek oğlaklarının besi gücü ve karkas özellikleri. DOĞA Veteriner ve Hayvancılık Derg., (VDH) 14, 3, 352-363.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yetiştirilen Renkli Tiftik Keçilerinin Yarı Entansif Şartlarda Verim özelliklerinin Araştırılması

- 15.İlgaz B, Sevinç A (1982):** Ankara keçilerinde kızgınlık, kızgınlık siklusu süreleri ve en uygun tohumlama zamanı. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 22, 1-4, 61-69.
- 16.İmeryüz F (1959):** Amerikadan gelen 6/53 Tek adlı Ankara tekesinin 1,5 ve 2.5 yaşındaki yavrularıyla aynı yaşta olan Ankara keçilerimizin beden ölçüleri tiftik verimi, doğum ve canlı ağırlıkları üzerinde mukayeseli bir araştırma. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 1, 11-27.
- 17.Kaymakçı M, Aşkın Y (1997):** Keçi yetiştiriciliği. Baran Ofset Basımı., Bornova, İzmir.
- 18.Kirton A H (1988):** Characteristics of goat meat including carcass quality and methods of slaughter. Proceedings of Workshop on Goat Meat Production in Asia, 87-88 13-18 March, Tando Jam, Pakistan.
- 19.Koyuncu M, Tuncel E, Akman E (1996):** Ankara keçisi erkek oğlaklarının mera ve entansif koşullarda besi gücü ve karkas özellikleri. DOĞA Veteriner ve hayvancılık Derg., (VDH) 20, 3, 157-162.
- 20.Lupton C J (1996):** Prospects for Expended Mohair and Cashmere Production and Processing in the United States of America., J. Animal Science, 74, 1164-1172.
- 21.Minitab for Windows release 10.5,** Minitab Inc 1995.USA.
- 22.Müftüoğlu Ş, Örkiz M (1982):** Halk elinde yetiştirilen Ankara keçilerinde tiftik verimi ve önemli tiftik özellikleri. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 22, 1-4, 3-20.
- 23.Örkiz M (1976):** Tiftik maliyeti üzerine bir araştırma. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 16, 3- 4, 94-101.
- 24.Örkiz M (1985):** Ülkemiz Ankara keçisi yetiştiriciliğinin durumu ve tiftik üretim sorunları, Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 25, 1-4, 72-78.
- 25.Özsar S, Güven B, Ekici A, Arif Ş, Emre Z (1987):** Ankara keçilerinde anöstrüsten östrüse geçiş döneminde ovaryum fonksiyonunun kontrol edilmesi, suni tohumlama ve fertilitenin kontrolü. DOĞA Veteriner ve Hayvancılık Derg. (VDH), 11, 2, 155-162.
- 26.Öztürk A, Goncagül T (1995):** Muhtelif yaşlardaki Ankara keçilerinde tiftik verimi ve tiftik özellikleri. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 35, 1-2, 67-78.
- 27.Öztürk A, Goncagül T (1994):** Ankara keçilerinde doğum ağırlığı ve farklı yaşlardaki canlı ağırlığın tiftik verim ve kalitesi üzerine etkisi. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 34, 1-2, 103-109.
- 28.Öztürk A, Goncagül T, Akçapınar H (1993):** Ankara keçisi erkek çepiçlerinde besi performansı ve karkas özellikleri. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 33, 3-4, 69-79.
- 29.Sincer N (1962):** Amerikadan getirilen Ankara keçisi tekesinin melez yavruları ile yerli Ankara keçilerimizin tiftik verim ve karakterleri üzerinde mukayeseli bir araştırma. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 12, 63-79.
- 30.Sincer N, Öznacar K (1960):** Lalahan Numune Çiftliği Ankara keçilerinin beden ölçüleri, doğum ve canlı ağırlıkları ile tiftik verimleri üzerinde araştırmalar. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 6, 23-39.
- 31.Şengonca M (1989):** Küçükbaş Hayvan yetiştirme (Keçi yetiştiriciliği) Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No: 27.
- 32. Anonim,** Tarım Bakanlığı GAP illeri hayvancılık istatistikleri. http://www.tarim.gov.tr/arayuz/5/icerik.asp?efl=uretim/istatistikler/istatistikler.htm&curdir=\\uretim\istatistikler&fl=gap_istatistikleri/hayvan_sayilari/hayvan_sayilari.htm (14.10.2004).
- 33. Anonim, Türkiye istatistik kurumu,** http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=682 (10.01.2005).
- 34.Utkanlar N, İmeryüz F (1959):** Muhtelif yaşlardaki Ankara keçilerinin omuz kaburga but bölgeleri tiftiklerinde kempli ve medullalı elyaf miktarları. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 3, 35-46.
- 35.Utkanlar N, İmeryüz R, Örkiz M, Kara H (1961):** Türk tiftiklerinde incelik derecesi, kemp ve medullalı elyaf nisbetleri, bunların önemli yetiştirme bölgelerindeki durumları üzerinde mukayeseli araştırma. Lalahan Zootečni Arş. Enst. Derg., 8-9, 85-105.
- 36.Yalçın B C (1982):** Ankara keçisi yetiştiriciliğinde genetik ıslah yolları. İstanbul Üniv. Vet. Fak. Derg., 8, 2, 77-95.
- 37.Yargıcı M S, Yener S M (1991):** Akkeçilerde erken süttan kesmenin besi gücü, büyüme ve kimi döl verim özellikleri üzerine etkileri. Akdeniz Üniv. Zir. Fak. Der. 4, 1-2, 39-54.